

проф. др Милан ЖАРКОВИЋ,
Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Приказ монографије

Сузбијање организованог криминала – специјалне истражне методе

аутора доц. др Дарка Маринковића

Не баш тако често пред читаоцима се нађе књига која побуди њихову пажњу већ на први поглед – својим називом, обимом, квалитетним повезом, идејним решењем корица. Када се, пак, корице отворе и погледа садржај, пажња и жеља за њеним поседовањем и читањем додатно расте. Управо таква књига, у издању реномиране издавачке куће *Прометеј*, појавила се у књижарама широм Србије почетком јесени 2010. године. Њен назив је *Сузбијање организованог криминала – специјалне истражне методе* и плод је рада младог аутора др Дарка Маринковића, доцента на Криминалистичко-полицијској академији у Београду. Како сам аутор истиче у предговору, књига је резултат вишегодишњег теоријског истраживања феномена сузбијања организованог криминала и писана је у форми монографије. Намењена је студентима научно-образовних установа из којих се регрутују будући припадници полиције, безбедносних агенција и органа правосуђа, њиховим активним члановима, као и широј јавности.

Књига је писана на српском језику, ћириличним писмом, лаким и допадљивим стилем, уз коришћење једноставних и разумљивих стручних израза. Логичан, јасан и прегледан ток излагања од општег ка посебном, који садржи низ релевантних научних и стручних информација, чини је читким штивом за читаоце. Издата је у тиражу од 500 примерака и обима је 643 стране. Поред уводних разматрања, садржи четири дела, закључак, као и попис коришћене литературе. Може се констатовати да књига у потпуности испуњава критеријуме који је чине монографијом од националног значаја.

Први део монографије фокусиран је на проблематику дефинисања организованог криминала и његова основна криминолошка обележја. Општа ауторова констатација је да, и поред значајних напора уложених на плану одређења појма организованог криминала, идеална и општеприхваћена дефиниција још увек не постоји, у прилог чега иду и озбиљни доктринарни проблеми и дилеме присутне како у погледу одређења самих конститутивних обележја, тако и на емпиријском, искуственом плану. Након појмовног одређења, у књизи се разрађују и анализирају доминантна

феноменолошка обележја организованог криминала, с обзиром да су она од пресудног значаја за дефинисање адекватних мера његовог сузбијања. Суштински елементи који незакониту делатност криминалних група квалификују као организовани криминал јесу начин њеног вршења и мотив, односно циљ криминалног бављења. Модуси извршења кривичних дела, као и средства, односно технике које се при томе примењују, могу бити веома различити, али без обзира на ту различитост усмерени су заједничком циљу – што ефикаснијем остварењу незаконитих делатности којима се остварује добит. На крају овог дела рада описане су најзначајније криминалне организације у свету, као и тенденције кретања организованог криминала на почетку XXI века.

Садржина другог дела рада је систематизована у три главе, и то: 1. Организовани криминал као предмет регулативе кривичног законодавства; 2. Организовани криминал и кривично материјално право, и 3. Кривичнопроцесни аспекти сузбијања организованог криминала. У њему се истиче да успешно супротстављање организованом криминалу захтева одређене промене у оријентацији кривичноправног система, чији се фокус интересовања са појединачних учинилаца нужно преусмерава на криминалне организације, мреже и друге форме удружења. Истиче се да кривично законодавство мора узети у обзир бројне особености савременог криминала, пре свега његових организованих форми, па у складу са њима и усвајати адекватна решења намењена њиховом супротстављању. Ипак, став аутора је да то не би требало чинити доношењем посебних закона који би се прилагођавали појединим криминалним формама, уз прописивање специфичних решења у њима, јер би то водило претераној фрагментацији кривичног законодавства као целине. И онда када право допушта да се против „*оружаних зграби оружје*“, *оружје* одбране мора бити пажљиво бирано, те усмерено на прецизно дефинисане и уочене циљеве, уколико се жели поступати у духу демократских тековина. Ако се темељним особинама добре стратегије супротстављања криминалу сматрају њена осмишљеност, плурализам, еластичност, одговорност и поштовање права човека, такве особине још и више морају доћи до изражаја када је реч о организованом криминалу.

Оправданост примене специјалних истражних метода у супротстављању савременом криминалу данас није спорна – са енормним увећањем разних облика организованог криминала и корупције све су присутнији и ултимативнији захтеви за њиховим увођењем у кривичну процедуру. Полазећи од наведеног, аутор трећи део рада садржински систематизује у три главе. Прва је посвећена општим разматрањима у вези са конституисањем криминалистичке стратегије у овој области. Иако у супротстављању криминалу и даље доминира *реактивни приступ*, тј. приступ који се огледа у предузимању законом прописаних радњи након извршеног кривичног

дела, с циљем његовом расветљавања и доказивања, последњих година се све више говори о конципирању новог приступа супротстављања криминалу, који се означава као проактиван. Основ његове примене нису сазнања о конкретно извршеним кривичним делима, већ установљено стање опасности од појединаца и криминалних група за које се основано сумња да се баве незаконитим делатностима, као и индикатори о испољавању одређене врсте криминала у једном просторном и временском оквиру. Такав проактивни приступ се највећим делом заснива управо на примени специјалних истражних метода. Друга глава трећег дела анализира мере инфилтрације у криминалну средину (ангажовање информатора, прикривених иследника, агента провокатора, симулованих послова и услуга и сл.). Развој криминалистичко-обавештајних активности, посебно од времена њихове институционализације и формирања специјализованих полицијских служби задужених за сузбијање криминала, карактерише тенденција њихове реализације на тајан, конспиративан начин, ангажовањем професионалних припадника, али и самих преступника, у циљу доласка до нужно потребних информација. Основни предмет интересовања *тајних агената су тајне* криминалаца, њихови односи, планови и актуелне незаконите делатности, као и долажење до доказа на основу којих ће се, у покренутом кривичном поступку, на њих репресивно деловати. У овом делу рада разматрају се посебно интересантна и актуелна питања подстрекавања на кривично дело, делатност агента провокатора и симуловани послови и услуге. На крају трећег дела монографије дужна пажња је посвећена и методама тајног надзора у спречавању и сузбијању организованог криминала. Аутор полази од чињенице да дискретан надзор лица и објеката за потребе кривичних истрага представља нужан еквивалент тајном криминалном организовању и деловању. С правом се констатује да разни модалитети тајног надзора, посебно електронског, представљају најофанзивније истражне методе којима се долази до доказа и у оним случајевима када примена других доказних радњи није могућа, или је унапред осуђена на неуспех. У овом делу рада се, као веома интересантни, издвајају наслови посвећени консенсуалном мониторингу, контролисаној испоруци и надзору лица кроз увид у податке о њима.

Посебно вредан део рада приказује резултате остварене у сузбијању организованог криминала у Републици Србији у претходном периоду. У њему су презентовани званични извештаји и саопштења МУП-а Републике Србије, као и подаци Тужилаштва за организовани криминал и Посебног одељења Вишег суда у Београду о предметима који су кривично гоњени, односно пресуђени у периоду од оснивања ових специјализованих правосудних органа до краја 2009. године.

Трагање за ефикасном стратегијом супротстављања организованом криминалу у свету траје одређено време и највећим делом се ослања на

реакцију кривичног законодавства, док се ово питање код нас актуелизовало током последње деценије. У том контексту треба посматрати и монографију Сузбијање организованог криминала – специјалне истражне методе, која прилично успешно синтетизује теоријска, законодавна и практична достигнућа у овој области, посебно када је реч о Републици Србији. Општа констатација овог вредног рада јесте да адекватна реакција на организовани криминал мора почивати на споју традиционалних и савремених концепата супротстављања криминалу, с обзиром да досадашња искуства указују да искључиво традиционални институти кривичног права и криминалистике нису довољно ефикасни у овој области. Савремене, посебно сложене и софистициране криминалне форме захтевају брзу, ефикасну и обухватну, али истовремено и дубиозну казнену реакцију која се често конфронтира са гарантованим слободама и правима грађана као цивилизацијској тековини. Пред теорију је стављен наизглед прост, али у пракси изузетно тешко решив проблем – како бити успешан у сузбијању организованог криминала, а да се при томе што мање задире у сферу слобода и права грађана.

Књига која се нуди читаоцима засигурно даје значајан допринос изналажењу решења овог проблема. Искрено је препоручујемо као вредно, инспиративно, и надасве актуелно штиво које треба прочитати, сигурни да ће као такво читаоцу омогућити упознавање са најновијим научним сазнањима из ове области, али и да ће подстаћи и побудити нова размишљања, нове предлоге и решења, пре свега када је реч о нормирању и примени специјалних истражних метода у савременом кривичном поступку и криминалистици.